

Zbyněk Fiala: Hledá se stratég

- CZ24 News | 10. ledna 2024

ČESKO: Neradostné hospodářské statistiky otevírají debatu o potřebných změnách, které by tlumily hrozbu, že vypadneme ze hry. Přineslo by je euro? Samotné rozhodně ne. Euro je někde v půli cesty, kterou je třeba urazit rychle.

Čerstvá statistická čísla z průmyslu jsou strašná, ale ani je nemusíme sledovat, když vidíme hrozící bankrot vytunelovaných ostravských oceláren. Hrozba je však mnohem širší. Agentura Bloomberg varuje před krizí českého automobilového průmyslu. Dopadneme jako zkrachovaný Detroit?

<https://echo24.cz/a/H2X3J/zpravy-domov-cesko-se-muze-stat-evropsky-detroit-prechod-na-elektromobily-ohrozuje-i-slovensko>

Hledá se naléhavá pomoc, která by nemocného muže vrátila znovu do formy. V téhle souvislosti se obnovily úvahy o euru, na které jsme byli za Paroubka připraveni (ve stejné době jako Slovensko, které je pak převzalo), ale nastupující Topolánková vláda ztratila zájem.

Svaz průmyslu a dopravy je jednoznačně pro přijetí eura, a dokonce si vybral zmocněnce pro tuto agendu, kterým se stal podnikatel Pavel Drobil z ODS, za Nečase ministr životního prostředí.

<https://www.spcr.cz/muze-vas-zajimat/ekonomika-v-cislech/16506-cr-by-mela-smerovat-k-prijeti-eura>

Vybrali si tedy mluvčího pro euro ze strany, která je ve vládě v jakési vnitřní opozici vůči zbývajícím čtyřem koaličním partnerům. Ti by už zahájili jednání o převzetí společné měny. Drobil však tvrdí, že zastánců eura je i v ODS víc, nepovažuje se za disidenta.

Uznává, že to není jen věcí byznysu, který je extrémně propojený s eurozónou, zejména Německem. Týká se to celé společnosti. Všechny tíží inflace, všech by se týkal dopad na životní úroveň. Ale potřeby ekonomiky nejsou okrajové.

„Z mého pohledu natolik exportní ekonomika, jakou Česko je, která osmdesát procent svého exportu realizuje v Evropské unii a z toho sedmdesát procent v eurozóně, by měla mít jasno. Třiatřicet procent tohoto exportu jde do Německa. Já vždy v nadsázce říkám, že z ekonomického hlediska jsme 17. spolková země. A proto jsem přesvědčen o tom, že přijetí eura pro českou ekonomiku bylo dávno výhodné, a myslím si, že poslední doba to ukázala. Třeba i v tom, jak Česká národní banka nezvládla boj s inflací a jak nám samostatná měnová politika „pomáhala“ v dobách různých krizí. Každou z nich jsme prožívali nejméně o rok, rok a půl déle než státy okolo nás,“ říká Pavel Drobil.

<https://www.forum24.cz/hlas-pro-euro-z-ods-muj-nazor-neni-ve-strane-nijak-ojedinely-rika-pavel-drobil>

Pokud jde o inflaci, poslední kolo jsme na tom byli podobně jako Slovensko, které má euro již 15 let. Zato plnou palbu nekompetentní domácí měnové politiky jsme si užili, když slavného 7. listopadu 2014 ČNB za guvernéra Singera prakticky devalvovala korunu přijetím „kurzového závazku“, že nepůjde pod 27 korun za euro. Dosahovalo se toho nákupem eura do rezerv za dobré dva biliony korun.

Když tohle skončilo, přišla za guvernéra Rusnoka další zběsilost v podobě nečekaného zvýšení základních úrokových sazeb (dvoutýdenní repo) na 7 procent, čímž česká centrální banka fakticky rozdýchala nejvyšší inflaci v EU. Rostoucí úrokové náklady jsou taky rostoucími náklady, nejen rostoucí ceny energií. Jejich inflační efekty se sečetly. Podepsalo se to na české ekonomice, která se

jako jediná v EU nedokázala vrátit na předkovidovou úroveň.

Tady si však musíme připomenout, že podnikatelé obvykle lobbují za oslabení koruny, protože to zvyšuje příjmy z exportu. Tyto vyšší příjmy však vydrží jen do té doby, dokud exportní trhy přijímají stávající zboží v aspoň stejném množství. Jakmile toto zboží morálně zastará, je slabá koruna překážkou pro modernizaci výroby závislé na dovezených – a v tu chvíli dražších – technologiích. Dnes je koruna stále relativně slabá vůči euru. To by vyhovovalo přání převzít společnou měnu, ale jinak nic neměnit a modlit se, ať to ještě chvíli vydrží.

Jenže ono to nevydrží. Budeme muset českou ekonomiku zásadně zmodernizovat a k tomu budeme potřebovat silnější korunu. ČNB už uznává posilování koruny jako nástroj proti inflaci, protože snižuje především ceny dovážených energií, které se na inflaci podílejí nejvíc. Strategie převzetí eura proto musí začít posilováním domácí měny. To nebude snadné, protože s inflací budou souběžně klesat úrokové berličky, které držely korunu v pozici jedné z nejúspěšnějších měn roku.

Proto je stejně důležitá strategie zvyšování konkurenceschopnosti české ekonomiky a snižování zahraniční závislosti. Nemá smysl podbízet se zahraničním investorům. Ani zahraniční investice nic nezměnily na tom, že Česká republika má jednu z energeticky a materiálově nejnáročnějších ekonomik v EU. Dokázaly si však poradit s tím, jak z ČR každoročně vyvézt pomalu 400 miliard korun v dividendách, nemluvě o dalších penězovodech, které jsou skryty neznalému i úřednímu oku.

Vlastní centrální banka, ani zahraniční investice nejsou zárukou naší prosperity. Euro můžeme přijmout jako praktický nástroj jen v situaci, kdy nejsme na eurozóně tak extrémně závislí. Česko teď nevyváží prakticky nikam jinam, a protože to děláme jako subdodavatel, naše ekonomika je zároveň nadměrně dovozně náročná. Nemluvě o tom, že zbytečně dovážíme i spoustu potravin a spotřebního zboží, protože jsme závislí také na obchodních řetězcích v zahraničních rukou.

Nemá tedy smysl mluvit jen o euru, i když je součástí racionálního řešení. Němci říkají své energetické strategii „obrat“, ale my ho potřebujeme nejen v energetice, ale skoro všude. A jak už to s obraty nebo transformacemi bývá, důležitý je jak směr, tak pořadí kroků. Euro je někde v půli cesty, kterou je třeba urazit rychle.

To, co prožíváme, je další průmyslová revoluce, která zatřese světem podobně, jako když koňská spřežení vytlačila pára na kolejích. Dědictví páry dožívá poslední dny v podobě uhlí pro tepelné elektrárny, které nás však opustí dříve, než se nadějeme, protože cena uhlíkové povolenky už konkuruje ceně samotné elektřiny. Na tíhu energetických nákladů na ČR poukazuje zajímavá prosincová analýza ING, orientovaná na celou střední a východní Evropu.

https://think.ing.com/uploads/reports/Carbon_and_commodities_141223.pdf

Jak studie připomíná, uhlí zůstává králem v Polsku a je důležité i v České republice, jenže obě země mají značný nedostatek povolenek, takže je musí dokupovat. Kolik? Je toho až 1 procento HDP, na což v Polsku vydají více než 4 miliardy EUR a v České republice 2 miliardy EUR v roce 2022. Tyto částky zatěžují základní měnové ukazatele. Vysoké ceny uhlíku s největší pravděpodobností v eurozóně dále porostou a ohrožují konkurenceschopnost Polska a České republiky. Ale vysoké provozní náklady při výrobě elektřiny mají vážné důsledky také pro vnější a fiskální rovnováhu (propady bilance zahraničního obchodu, náklady cenových stropů a podobných opatření).

Jako únikovou strategii musí země střední a východní Evropy urychlit investice do čistých dodávek energie a elektrických sítí, aby ochránily konkurenceschopnost, radí ING. To platí zejména pro Polsko a Českou republiku. Varuje, že vysoká uhlíková náročnost může vyvolat nepříznivou řetězovou reakci také na podnikové úrovni. Jde o to, že přední světové společnost usilují o snížení obsahu

uhlíku v konečných výrobcích nebo službách v celém dodavatelském řetězci. Navíc tu máme zavádění uhlíkové daně na hranicích EU (*CBAM - Carbon Border Adjustment Mechanism*).

Dobrá zpráva je, že zdroje jsou, na přechod k bezuhlíkaté ekonomice byly vyčleněny velké peníze. Podle studie mohou být katalyzátorem zvyšování investic do energetiky jak peníze EU, tak udržitelné financování ze soukromého sektoru. Granty a preferenční půjčky EU, a to jak z Fondu pro obnovu a odolnost (RRF), který je k dispozici až do roku 2026, tak z tradičních fondů politiky soudržnosti z rozpočtu na období 2021-27, mohou spolu s udržitelným financováním ze soukromých zdrojů umožnit významné investice do energetiky.

Dekarbonizace energetických systémů ve střední a východní Evropě – prostřednictvím rozšíření na nejmodernější technologie, jako jsou fotovoltaiické, větrné nebo jaderné, včetně malých modulárních reaktorů (SMR) – do značné míry připraví cestu k čisté nule do roku 2050 v jiných odvětvích prostřednictvím elektrifikace. To má zásadní význam pro dekarbonizaci dopravy, budov a mnoha průmyslových odvětví. Potřebujeme pilotní projekty, uvádí nakonec stude.

Ponechme stranou iluzi o malých modulárních reaktorech. V americkém tisku se píše, že s žádným takovým se v USA zatím nepočítá, protože nebyl dosud vyvinut, natož schválen, ale dá se to nabízet do (naivního) zahraničí. Ale i ta elektrifikace je jen nástroj.

Ve sněmovně je teď návrh novely zákona o ochraně zemědělského půdního fondu, který otevírá cestu k zavádění agrovoltaiky, tedy fotovoltaiických panelů nikoliv na polích, ale nad poli nebo podél obdělávaných pásů. Návrh ještě není domyšlený, po prvním čtení šel do výborů, kde se bude doladovat. Ale mezi praktiky už se objevila myšlenka, že zemědělci by tuto elektřinu měli využívat hlavně pro sebe, a pak stojí za úvahu i elektrické stroje pro obdělávání půdy. V úzkých pásech bude technika menší.

Výzkum zároveň zjišťuje, že když je některá zemědělská kultura mírně zastíněná nebo chráněná před větrem, je odolnější proti suchu a letním vedrům. Produkce je pak někdy kvalitnější, jindy výkonnější.

Ekonomika venkova by tak mohla dostat velký impuls. Dodatečné příjmy by mohly posloužit i dalšímu rozvoji. Dostatek levné elektřiny by mohl postavit na nohy místní průmysl. Prolíná se to i s rozšiřováním digitalizace a umělé inteligence. Fotovoltaiiku s umělou inteligencí nabízí už první české společnosti jako nástroj, který nám umožňuje elektřinu akumulovat nebo prodávat podle okamžité situace na spotovém trhu.

Tohle všechno lze provozovat v drobném už teď, ale konkurenceschopnost země – bez které je euro jasná prohra – vyžaduje celkové příznivé prostředí pro změnu. Dílčí nástroje už ve sněmovně vznikají, byť to pořád drhne. To je málo. Tohle je úkol vlády. Hledá se strateg někde na centrální úrovni, který dokáže tyto trendy podchytit a nabídnout představu reálného celku. Nebavme se proto jenom o měně.

AUTOR: Zbyněk Fiala

[ZDROJ](#)